

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РІШЕННЯ

ТИМЧАСОВОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

25 листопада 2021 р.

Київ

№ 156-р/тк

Розглянувши повідомлення про нову програму державної допомоги у формі портфельних гарантій, надіслане Міністерством фінансів України (далі – Мінфін, Надавач) (реєстраційний номер у базі даних 63338, вх. № 1512-ПДД/2 від 27.08.2021) (далі – Повідомлення), яке було подано на виконання статті 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та за формою, що передбачена додатком 2 до Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 04.03.2016 № 2-рп та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 04.04.2016 за № 501/28631 (зі змінами), затвердженими розпорядженням Антимонопольного комітету України від 13.09.2018 № 18-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.11.2018 за № 1337/32789 Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України

ВСТАНОВИЛА:

1. ПОРЯДОК ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДТРИМКУ

- (1) Мінфіном 27.08.2021 на Портал державної допомоги подано Повідомлення у порядку, передбаченому статтею 9 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон).
- (2) Листом від 10.09.2021 № 500-118/07-13253 Антимонопольним комітетом України (далі – Комітет) залишено Повідомлення без руху та встановлено тридцятиденний строк для усунення недоліків і надання додаткової інформації.
- (3) Мінфіном усунуто недоліки та надано запитувану інформацію листом від 29.09.2021 № 12010-04/1-5/30017 (вх. № 6-08/13636 від 30.09.2021)
- (4) Повідомлення прийнято Комітетом до розгляду 30.09.2021.
- (5) Листом від 28.10.2021 № 500-29/08-15385 Комітетом направлено запит до Мінфіну про надання додаткової інформації.
- (6) Листом від 05.11.2021 № 12010-04/1-5/33836 (вх. № 6-08/15464 від 08.11.2021) Мінфіном надано додаткову інформацію до Повідомлення.

(7) Листом від 19.11.2021 № 12010-04/-5/35554 (вх. № 6-08/16102 від 22.11.2021) Мінфіном надано додаткову інформацію до Повідомлення.

2. ВІДОМОСТІ ТА ІНФОРМАЦІЯ ВІД НАДАВАЧА ПІДТРИМКИ

2.1. Надавач підтримки

(8) Міністерство фінансів України (вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, ідентифікаційний код юридичної особи 00013480).

2.2. Отримувачі підтримки

(9) Суб'єкти господарювання мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва – резиденти України (далі – МСП, позичальники-МСП).

(10) Агент – акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України» (далі – Агент, АТ «Укрексімбанк») (вул. Антоновича, 127, м. Київ, ідентифікаційний код юридичної особи 00032112).

(11) Банки-кредитори.

2.3. Мета (ціль) підтримки

(12) Підтримка МСП, які не мають достатнього для банків забезпечення своїх кредитних зобов'язань. Підтримка спрямована як на збереження робочих місць та фінансової стабільності МСП, так і для запровадження нових напрямів діяльності, розвитку конкурентоспроможності МСП, збільшення рівня зайнятості населення та купівлю фермерськими господарствами земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

2.4. Очікуваний результат

(13) Розвиток та запобігання банкрутству мікро-, малих та середніх підприємств, збереження робочих місць.

2.5. Форма підтримки

(14) Державна гарантія.

2.6. Підстава для надання підтримки

(15) Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14.07.2021 за № 723 (далі – Постанова № 723).

2.7. Тривалість підтримки

(16) З 14.07.2021 на невизначений термін.

3. ІНФОРМАЦІЯ, ОТРИМАНА ПІД ЧАС РОЗГЛЯДУ ПОВІДОМЛЕННЯ

(17) Відповідно до інформації, отриманої від Надавача, підтримка надається шляхом часткового гарантування державою повернення основної суми за кредитами суб'єктів

господарювання МСП – резидентів України, отриманих ними від банків-кредиторів у рамках портфеля кредитів.

- (18) Повідомлена підтримка надається на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 № 723 «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі». Також Надавачем зазначено, що відповідні рішення Уряду на окремі періоди щодо граничних розмірів державних гарантій на портфельній основі щодо банків-кредиторів за програмою оприлюднюватимуться на сайтах Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства фінансів України, через засоби масової інформації тощо.
- (19) Державні гарантії на портфельній основі спрямовані на розширення доступу до кредитування МСП, які не мають достатнього для банків-кредиторів забезпечення. Таке кредитування надаватиметься як для фінансування інвестиційного проєкту та інвестиційні цілі, пов'язані з провадженням господарської діяльності позичальників, цілі, пов'язані із здійсненням банками рефінансування заборгованості суб'єктів підприємництва за кредитом (кредитами), наданими банками України, так і для поповнення оборотного капіталу, крім овердрафтів, а також на купівлю земельних ділянок сільськогосподарського призначення.
- (20) Надавач у Повідомленні зазначає, що отримання МСП доступу до кредитування сприятиме зміні видів господарської діяльності та конкурентоспроможності, рефінансуванню заборгованості за наявними кредитними зобов'язаннями та запобіганню банкрутству МСП, збереженню наявних та створенню нових робочих місць.
- (21) Державна допомога шляхом надання державних гарантій на портфельній основі спрямована МСП незалежно від виду їх діяльності (за винятком законодавчо забороненої діяльності). Критерії, яким мають відповідати позичальники, банки-кредитори, можливі напрями кредитування та низку інших вимог визначено Постановою № 723.
- (22) Державні гарантії надаватимуться терміном на 5 років (а для кредитів на купівлю земель сільськогосподарського призначення – 10 років) та гарантується максимально 50 відсотків основної суми портфеля кредитів у межах, визначених законами про Державний бюджет України на відповідний бюджетний період. Таким чином, витрати державного бюджету на відшкодування гарантійних випадків коливатимуться залежно від визначених законодавством лімітів надання державних гарантій на портфельній основі.
- (23) Кредитування може надаватись у вигляді кредиту та кредитної лінії строком до 10 років, а для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення – до 15 років; номінальна відсоткова ставка не перевищує UIRD (український індекс ставок за депозитами фізичних осіб) (три місяці) на найближчий робочий день, що передує даті підписання кредитного договору, плюс 7 відсотків річних; комісії для покриття витрат банку-кредитора (не враховуючи плати за надання державної гарантії) на обслуговування кредиту не більше ніж 1 відсоток річних суми кредиту.
- (24) Державними гарантіями забезпечується повернення до 70 % основної суми кожного окремого кредиту («тіла кредиту»), наданого в рамках гарантованого портфеля кредитів (але не більше ніж 50 % усього гарантованого портфеля кредитів банку-кредитора). А у разі надання державних гарантій за кредитами, отриманими з метою купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, - в обсязі, що не перевищує 50 відсотків непогашеної суми основного боргу за кожним окремим кредитом.

- (25) У разі коли кредит надається для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, під заставу передаються земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що придбаваються за рахунок такого кредиту.
- (26) До портфеля кредитів не може включатися кредит, за яким надано забезпечення у формі гарантії за іншими програмами державної підтримки або програмами міжнародних фінансових організацій; до портфеля кредитів може включатися кредит, за яким надається державна фінансова підтримка як часткова компенсація відсоткової ставки відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 «Про надання фінансової державної підтримки».
- (27) Отримувач державної допомоги повинен відповідати таким критеріям:
- є фізичною особою - резидентом, зареєстрованою в установленому законом порядку як фізична особа - підприємець, або юридичною особою - резидентом, учасники (засновники) та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) якої є фізичними особами - резидентами;
 - є суб'єктом мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва відповідно до частини третьої статті 55 Господарського кодексу України та зареєстрованим на території України (крім тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя);
 - якщо кредит надається для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, основним видом економічної діяльності такого суб'єкта господарювання повинно бути сільське господарство, суб'єкт повинен мати у власності та/або користуванні земельні ділянки сільськогосподарського призначення в обсязі, що не перевищує 500 гектарів, включаючи земельні ділянки, що придбаваються за рахунок кредиту;
 - не повинен підпадати під обмеження щодо надання державної підтримки, визначені статтею 13 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (крім лізингових компаній);
 - не бути особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, та/або особами, які належать або належали до терористичних організацій, юридичними особами, в яких особи, які належать або належали до терористичних організацій, виступають учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами;
 - не бути особами, стосовно яких застосовано такі спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції», як заборони на укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок, а також пов'язаними з ними особами;
 - строк провадження господарської діяльності з моменту реєстрації повинен перевищувати 12 місяців, що підтверджується документально;
 - для кредиту, що надається для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, строк провадження господарської діяльності за основним видом економічної діяльності - сільське господарство, повинен перевищувати 12 місяців, що підтверджується документально;

- клас згідно з Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженим постановою Правління Національного банку від 30 червня 2016 р. № 351, для боржників - юридичних осіб малого та середнього підприємства за інтегральним показником - не нижче 8, за групою кредитів фізичним особам, які є суб'єктами господарювання, для провадження підприємницької діяльності та юридичних осіб - боржників за кредитами під інвестиційний проект на підставі встановлених критеріїв - не нижче 4;
- не бути пов'язаною особою з банком-кредитором.

(28) У рамках частково гарантованого державою портфеля кредитів кредит не може бути надано на:

- виробництво зброї, боєприпасів (включаючи вибухові матеріали та спортивну зброю), озброєння, військового чи поліцейського обладнання або об'єктів інфраструктури та обладнання, що призводить до обмеження прав і свобод людини (а саме в'язниці, пенітенціарні установи будь-якої форми) або порушення прав людини;
- провадження діяльності, забороненої законодавством;
- провадження діяльності, за якою позичальник більше ніж 10 відсотків річних надходжень генерує за рахунок діяльності, спрямованої на виробництво або сприяння використанню обладнання для азартних ігор і пов'язаного обладнання, та/або діяльності, спрямованої на виробництво, виготовлення, обробку або спеціалізоване розповсюдження алкогольних і тютюнових виробів та здійснення заходів, що сприяють використанню тютюну (наприклад, зали для паління).

(29) На МСП, які отримують кредити в рамках частково гарантованого державою портфеля кредиту, перекладається плата за надання державної гарантії. Така плата становить 0,001 відсотка суми такої гарантії протягом строку дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, або обмежувальних заходів, пов'язаних з її поширенням, що збільшується до 0,5 відсотка з дня відміни карантину та 1,25 відсотка для кредитів, що надаються для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, від гарантованої частини кредиту та сплачується разово банком-кредитором під час оформлення державної гарантії. При цьому усі адміністративні функції виконує Агент Гаранта (АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»), а вартість його роботи відшкодовується за рахунок комісійних виплат за підготовку державної гарантії та управління, що сплачується банком-кредитором та також перекладається в подальшому на позичальників кредитних коштів (у вигляді комісії на покриття витрат банку-кредитора, що не може перевищувати одного відсотка від суми кредиту), частково забезпечених державними гарантіями.

(30) Комісія Агенту за підготовку державної гарантії сплачується в розмірі: 0,05 % затвердженого ліміту державної гарантії банку-кредитора разово та комісію за управління — 0,25 % річних від суми частини портфеля кредитів, що покрита державною гарантією на портфельній основі.

(31) Надавач зазначає, що фактично плата за гарантію складається з двох частин:

- 1) разової комісії, що сплачуються під час отримання гарантії: - плати за надання гарантії (на користь Гаранта) – 0,5 % від суми гарантії разово (якщо сплата комісії здійснюється в період карантину, банк сплачує одразу 0,001 % і доплачує 0,499 % після закінчення карантину), або - плати (на користь Гаранта) за надання гарантії (якщо кредити надаються для купівлі землі) – 1,25 % від суми зобов'язань з основного боргу, що покрита гарантією (банк сплачує одразу 0,001 % (під час карантину) або 0,5 % (по його

закінченню) від суми гарантії і доплачує шляхом сплати до державного бюджету різниці між сплаченою сумою та сумою, належною до сплати до рівня 1,25 % після надання кредиту для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення)

2) комісій Агенту: комісії за підготовку державної гарантії в розмірі 0,05 % затвердженого ліміту державної гарантії разово та комісії за управління - 0,25 % річних суми частини портфельів кредитів, що покрита державною гарантією на портфельній основі.

- (32) Таким чином, як зазначає Надавач, плата за гарантію є різною для кредитів для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення та кредитів, наданих на інші цілі в рамках програми. З метою аналізу відповідності плати за гарантію ринковим умовам, Надавач вважає доцільним розглядати ці групи кредитів окремо. Оскільки разові комісії (комісія за надання гарантії та комісія за підготовку гарантії) розраховується від загальної суми гарантії, а інші комісії мають різні бази нарахування, вирахувати точний розмір плати за гарантію у відсотках річних на думку Надавача не вбачається можливим.
- (33) З метою порівняння вартості гарантії з іншими подібними інструментами, Надавачем здійснено оцінку розміру плати за гарантію (у відсотках річних від суми гарантії, використаної на відповідні цілі) на рівні:
- для с/г кредитів: 0,38 % річних від суми гарантії, використаної банком-кредитором для надання с/г кредитів ($0,38 \% = (0,05 \% + 1,25 \%) / 10 + 0,25 \%$);
 - для кредитів на інші цілі: 0,36 % від суми гарантії, використаної банком-кредитором для надання кредитів на інші цілі ($0,36 \% = (0,5 \% + 0,05 \%) / 5 + 0,25 \%$).
- Такий розрахунок базується на таких припущеннях:
- всі с/г кредити надаються строком на 10 років, всі кредити на інші цілі – строком на 5 років; банк-кредитор одразу повністю використовує всю суму гарантії;
 - банк-кредитор не надає кредити на револьверній основі в межах одного року, тобто використовує ліміт гарантії не більше одного разу протягом одного року.
- (34) Умовами програми державних гарантій на портфельній основі передбачено, що банки-кредитори зобов'язані застосувати інструменти врегулювання заборгованості позичальників (у тому числі, але не виключно, за рахунок реалізації предмета забезпечення) за проблемним кредитом з метою погашення заборгованості перед бюджетом у зв'язку з виплатою державою, від імені якої діє Кабінет Міністрів України (далі – гарант), за гарантійним випадком, що настав через прострочену заборгованість позичальника, і здійснювати пропорційний розподіл коштів, отриманих внаслідок застосування інструментів врегулювання заборгованості, між банком-кредитором та гарантом.
- (35) Надавач зазначає, що відносно схожими за принципом є гарантії, що надаються українським банкам Фондом розвитку підприємництва та Європейським інвестиційним фондом. За цими програмами у бенефіціара також виникає зобов'язання з часткового відшкодування витрат гаранта у разі сплати гарантом гарантійної суми. Однак, обсяг такого відшкодування обмежений обсягом коштів, отриманих банком у результаті реалізації предмета забезпечення. Будь-які інші надходження, які банки можуть отримати в результаті стягнення простроченої заборгованості не розподіляються між банком і гарантом, а залишаються на користь банку. Вартість гарантій за цими програмами становить 0,5 % річних та 0,35 % річних відповідно.
- (36) Водночас, Надавач підкреслює, що згідно з чинним законодавством України, банки можуть видавати банківські гарантії, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами, разом з тим, згідно з

умовами Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351 (зі змінами), гарантії банків є прийнятним забезпеченням лише у випадку, якщо такі банки мають інвестиційний рівень кредитного рейтингу за міжнародною шкалою. Однак жоден з українських банків не є банком інвестиційного рівня, тому їх гарантії не можуть прийматися в якості прийнятного забезпечення.

- (37) Тому Надавач зазначає, що попит на такий вид документарного бізнесу відсутній, і як, результат – в країні немає ринку банківських гарантій, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами. Отже, відсутні показники щодо ринкового рівня плати за гарантії українських банків, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами.
- (38) У той же час Надавачем зазначено, що за даними щомісячних звітів, отриманих Агентом від банків-кредиторів середня відсоткова ставка за кредитами, що частково забезпечені державною гарантією на портфельній основі, становить 13 % річних, а саме:

Найменування банку-кредитора	Середня ставка (без врахування обсягів), % річних
АТ «Ощадбанк»	13,8
АТ «Укресімбанк»	13,0
АБ «Укргазбанк»	13,8
ПАТ КБ «Приватбанк»	14,3
ПАТ «Банк Восток»	12
АТ АКБ «Львів»	14,0
АТ «Банк Альянс»	13,7
ПАТ «Кредитвест банк»	12,5
АТ «Таскомбанк»	13,8
АТ «ОТП банк»	12,99
Середні значення	13,0

- (39) Надавач зазначає, що на ринку України початковий рівень номінальних відсоткових ставок за стандартними кредитами із задовільним для банків забезпеченням цих кредитів (не овердрафтах) терміном до +/- 5 років для клієнтів сегмента МСП (за даними офіційних сайтів банку або за результатами спілкування з менеджерами банків) коливався у середньому в межах діапазону від 9,5 % до 15 %, а саме:

Назва банку-кредитора	Заявлений рівень відсоткових ставок
АТ «Ощадбанк»	Від 12,25 % річних
АТ «Укресімбанк»	Від 13,3 % річних
АБ «Укргазбанк»	Від 13,1 % річних
ПАТ КБ «Приватбанк»	Від 13 % річних
АТ «Креді Агріколь банк»	Від 12,5 % річних
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	Від 13,2 % річних
ПАТ «ПУМБ»	Від 15 % річних
АТ «ОТП БАНК».	Від 14 % річних
АТ «КРЕДОБАНК».	Від 14 % річних

АТ «УКРСИББАНК»	Від 9,5 % річних
Середнє значення	Від 12,99 % річних

- (40) На 01.11.2021 середній строк кредитів, що увійшли до портфелів кредитів, які частково забезпечені державними гарантіями на портфельній основі, становить 2,7 року
- (41) Також Надавач зазначає, що за офіційними даними, наведеними на сайті НБУ (як регулятора діяльності банківського сектору, та який здійснює аналіз та збір статистичної інформації щодо роботи грошово-кредитного сегмента економіки, <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>) розмір середньої відсоткової ставки, що пропонується за новими кредитами нефінансовим корпораціям у національній валюті строком від 1 до 5 років становить - 13,0 % річних, а саме:

Витяг з вебсторінки НБУ

«4. Фінансові ринки»

4.1. Процентні ставки депозитних корпорацій (крім Національного банку України) за кредитами та депозитами

4.1.1. Процентні ставки за новими кредитами

4.1.1.3. Процентні ставки за новими кредитами нефінансовим корпораціям¹ у розрізі видів валют і строків погашення

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	у тому числі					
	у національній валюті					
	усього	овер-драфт	усього без урахування овер-драфту	у тому числі		
				у тому числі за строками		
			до 1 року	від 1 року до 5 років ²	більше 5 років	
2021						
січень	9.4	14.4	8.6	8.0	12.8	14.4
лютий	8.9	14.1	8.1	7.6	12.9	14.4
березень	9.0	14.0	8.2	7.8	12.5	15.4
квітень	9.4	13.8	8.7	8.2	13.0	16.0
травень	9.6	13.8	8.7	8.4	12.5	13.2
червень	9.6	13.6	8.9	8.5	12.5	15.8
липень	9.9	13.5	9.2	8.7	12.7	16.9
серпень	10.1	13.3	9.4	8.9	13.2	14.8
вересень	9.7	13.1	9.0	8.6	13.0	16.1»

- (42) Таким чином, Надавач повідомляє, що зазначений середній рівень ставок на рівні 13 % за кредитами, що частково забезпечені державною гарантією на портфельній основі, цілком відповідає ринковому рівню, що підтверджується наведеними даними.
- (43) Крім наведеного, відповідно до наявної в Комітеті інформації АТ «Укресімбанк» є єдиним банком, на якого, відповідно до його Статуту, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 10.08.2000 № 1250 (далі – Статут), покладено функцію ведення агентської діяльності як фінансового агента Кабінету Міністрів України.
- (44) Згідно з наявною в Комітеті інформацією відповідно до положень пункту 31 Статуту банк організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів

України або іншим уповноваженим державою згідно із законодавством органом та банком. Отже, затверджуючи Статут банку, Кабінет Міністрів України ще у 2000 році підтвердив статус АТ «Укресімбанк» як свого фінансового агента.

- (45) Надавач також зазначає, що на сьогодні АТ «Укресімбанк» залишається єдиним банком, що надає повний спектр агентських послуг для Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, що були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди між Кабінетом Міністрів України, який представлений Міністерством фінансів України, та АТ «Укресімбанк» від 16.09.1996 (далі – Агентська угода).
- (46) До основних функцій, які виконує АТ «Укресімбанк» як агент за Агентською угодою, належать:
- участь у забезпеченні контролю за ходом реалізації кредитних проєктів;
 - облік заборгованості за залученими або гарантованими державою кредитами;
 - забезпечення здійснення платежів за кредитами, що залучалися банком від імені та за дорученням Кабінету Міністрів України;
 - звітування Кабінету Міністрів України, Міністерству фінансів України, Національному банку України та іншим міністерствам і відомствам про стан розрахунків та рух заборгованості тощо.
- (47) З метою якісного виконання своїх обов'язків як Агента Уряду в АТ «Укресімбанк» створено окремий підрозділ, що забезпечує необхідний для надання послуг функціонал, з напрацьованим досвідом роботи, який відокремлений від бізнес-процесів, що притаманні будь-якій банківській установі; забезпечуються умови зберігання та захисту інформації, яка стала відомою в процесі виконання функцій агента виключно в межах структурного підрозділу, який відповідає за виконання агентських угод, і куратора цього структурного підрозділу; функціонує спеціальне технічне та програмне забезпечення (комплексна система захисту інформації), робота якого захищена від будь-якого впливу з боку можливих вірогідних збоїв роботи в комп'ютерній мережі банку, країни (віруси, шахрайські дії), та можливості підключення до нього зовні. Кожні п'ять років банк здійснює сертифікацію обладнання та отримує дозвіл на продовження відповідного атестата на використання цієї системи.
- (48) Згідно з наявною в Комітеті інформацією під час укладання Агентської угоди окремо врегульовано, що в разі включення АТ «Укресімбанк» до переліку банків-кредиторів, згідно з рішенням Кабінету Міністрів України, Агент погодився та підтвердив, що забезпечить та дотримуватиметься протягом усього строку дії цієї угоди безумовного відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із наданням послуг агента, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора.
- (49) До укладення Агентської угоди від 23.12.2020 № 13010-05/240 Управлінням регуляторного комплаєнс-контролю було додатково досліджено можливість виконання умови Агентської угоди щодо безумовного забезпечення банком відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із виконанням агентських функцій, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора, з метою недопущення будь-якого конфлікту інтересів відносно інших банків-кредиторів. За результатами такого дослідження було отримано висновок щодо відсутності конфлікту інтересів щодо інших банків-кореспондентів.
- (50) Надавачем надано Комітету інформацію про те, що АТ «Укресімбанк» отримує комісійну винагороду на покриття витрат агента на виплату заробітної плати працівників, відповідальних за надання агентських послуг, супутніх витрат, пов'язаних з

наданням агентських, консультаційних та інших послуг (далі – агентські послуги) як на етапі опрацювання відповідних Порядків, так і на етапі їх супроводження. Розміри комісій Агенту були розраховані як такі, щоб покрити лише витрати Агента на виплату заробітної плати працівників, відповідальних за надання агентських послуг, супутніх витрат, пов'язаних з наданням цих послуг. При розробці Програми отримання Агентом прибутку за рахунок зазначених комісій не передбачалося.

- (51) Також Надавач зазначає, що фінансово-економічні розрахунки плати Агенту за надання послуг, передбачених Порядком, базувалися на обсягах державних гарантій на портфельній основі, що були передбачені законами про державні бюджети України на 2020 та 2021 роки (5 млрд гривень та 10 млрд гривень відповідно), а також на ймовірних очікуваних обсягах освоєння державних гарантій на портфельній основі у 2020 році та наступних роках.
- (52) З метою визначення розміру комісійної винагороди банку для покриття його витрат за програмою, враховуючи, що комісії на користь агента сплачуються з урахуванням ПДВ, їх розмір розраховувався, виходячи з таких припущень: (а) загальний обсяг наданих державних гарантій за програмою має бути не нижче 7 млрд грн, та (б) середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, що покриті державною гарантією, має бути не нижчою, ніж 2,2 млрд грн, (в) агент не буде нести додаткових витрат за програмою. З огляду на зазначене, розмір комісійної винагороди Агента було встановлено на такому рівні: комісія за підготовку державної гарантії - 0,05 % затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитору разово та комісія за управління - 0,25 % річних суми гарантованих зобов'язань з основного боргу за портфелем кредитів, зобов'язання за якими частково покриті державною гарантією на портфельній основі, на кінець кожного календарного місяця.
- (53) У 2021 році Агентом були понесені додаткові витрати у зв'язку з прийняттям Порядку (який передбачає зміни, у порівнянні з Порядком надання державних гарантій на портфельній основі у 2020 році, затвердженим постановою Уряду від 25.11.2020 № 1151, далі – Порядок 2020), зокрема, Агент залучався до опрацювання проєкту Порядку, узгодження проєкту змін до типової форми договору про надання гарантії з банками-кредиторами, в подальшому Агент також нестиме додаткові витрати у зв'язку з тим, що вимоги до наповнення реєстрів та порядку нарахування комісій на користь гаранта за Порядком 2020 та Порядком різні, а відтак, він на щомісячній основі має перевіряти реєстри банків-кредиторів та звітувати Мінфіну за кожним з порядків окремо тощо. З огляду на зазначене, розрахунковий мінімальний обсяг наданих гарантій та мінімальна середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, що покриті державною гарантією, необхідні для покриття витрат Агента на підготовку та управління гарантією за програмою, збільшились до 10 млрд гривень та 4,4 млрд гривень відповідно.
- (54) За інформацією Надавача фактично, враховуючи середньомісячні дані Агента, на 17.09.2021:
- загальна сума наданих державних гарантій значно нижча прогнозних показників: обсяг наданих гарантій у 2020 становив 3,1 млрд грн, обсяг отриманих заявок від банків-кредиторів становив 7,174 млрд грн, з мінімально необхідних 10 млрд грн за програмою 2020 року в цілому для покриття витрат Агента. При цьому, агентом вже були понесені витрати у зв'язку із підготовкою проєктів з надання державних гарантій на портфельній основі згідно з Порядком.
 - середньомісячний обсяг зобов'язань з основного боргу, які покриті державними гарантіями на портфельній основі протягом січня-серпня 2021 року в рамках Порядку 2020 становив ~1,2 млрд грн, при мінімально необхідному показнику на рівні

4,4 млрд грн за програмою в цілому.

- (55) Крім цього, Надавачем надано Комітету інформацію про те, що в АТ «Укрексімбанк» під час надання послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі виникло перевищення фактичних витрат агента над сумою отриманих ним комісій і на 01.09.2021 становило 3,9 млн грн. За умови отримання комісій за підготовку в рамках Порядку розмір таких витрат скоротиться до 1,2 млн грн. Разом з тим, банк планує покрити ці витрати завдяки укладенню нових договорів про надання державних гарантій на портфельній основі у 4-му кварталі 2021 року та збільшенню надходжень обсягів комісій за управління внаслідок приросту портфеля кредитів, що забезпечені державною гарантією на портфельній основі.
- (56) Надавач також зазначає, що у визначений Порядком термін до АТ «Укрексімбанк» як до Агента надійшли звернення від одинадцяти банків, зацікавлених в отриманні державних гарантій на портфельній основі, а саме від: АТ «Ощадбанк», АТ КБ «ПриватБанк», АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «ТАСКОМБАНК», АТ «Укрексімбанк», АТ «ПРЕУС БАНК МКБ», АТ «МЕГАБАНК», АТ «БАНК АЛЬЯНС», АТ «КРЕДИТІНВЕСТ БАНК», АТ «КІБ», ПАТ «МТБ».
- (57) За результатами опрацювання отриманих від банків заявок із документами, що були надані для цілей підготовки проєкту рішення Кабінету Міністрів України щодо визначення банків-кредиторів та розмірів державних гарантій на портфельній основі, Агентом було підготовлено та надано Міністерству фінансів України інформацію про відповідність банків, що подали заявки, встановленим Порядком вимогам, наявність у таких банків документів, передбачених пунктом 6 Порядку, а також інформацію про запитовані банками обсяги державної гарантії на портфельній основі.
- (58) У межах Повідомлення Надавач зазначає, що загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі становила 7 174 000 000 грн. Випадків невідповідності банків вимогам, що передбачені пунктом 6 Порядку, виявлено не було, тому до проєкту постанови КМУ про надання у 2021 році державних гарантій на портфельній основі було включено всі одинадцять банків-кредиторів у межах заявлених обсягів, а саме:

Назва банку-кредитора	Граничний обсяг державних гарантій на портфельній основі, гривень
АТ «Ощадбанк»	2 000 000 000
АТ КБ «ПриватБанк»	2 000 000 000
АБ «УКРГАЗБАНК»	1 500 000 000
АТ «ТАСКОМБАНК»	600 000 000
АТ «Укрексімбанк»	500 000 000
АТ «ПРЕУС БАНК МКБ»	139 000 000
АТ «МЕГАБАНК»	120 000 000
АТ «БАНК АЛЬЯНС»	100 000 000
АТ «КРЕДИТІНВЕСТ БАНК»	95 000 000
АТ «КІБ»	90 000 000
ПАТ «МТБ»	30 000 000

(59) Під час розгляду Повідомлення до Комітету від Мінфіну надійшла інформація про залучення до Програми надання державних гарантій на портфельній основі ще додатково двох банків: АТ «ОТП БАНК» та ПАТ «МТБ». У зв'язку із цим загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі збільшилась до 8 204 000 000 грн.

4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ

4.1. Щодо законодавства у сфері державної допомоги

(60) На виконання міжнародних зобов'язань України, які виникли, зокрема, внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», який набув чинності в повному обсязі 02.08.2017.

(61) Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

(62) Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- державна підтримка здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

(63) Частиною першою статті 2 Закону встановлено, що державна допомога є недопустимою для конкуренції, якщо інше не встановлено цим Законом.

(64) Відповідно до статті 4 Закону державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів. Державна допомога може реалізовуватися, зокрема, у формі надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами.

(65) Статтею 3 Закону передбачено, що дія цього Закону не поширюється на підтримку, зокрема, у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства.

(66) Відповідно до частини першої статті 2 Закону державна допомога є недопустимою для конкуренції, якщо інше не встановлено цим Законом.

4.2. Щодо законодавства, яке регулює підстави надання державних гарантій на портфельній основі

(67) Законом України від 15.12.2020 № 1081-ІХ «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» Бюджетний кодекс України доповнено положеннями, якими встановлено, що державні гарантії у межах і за напрямками, що визначені законом про Державний бюджет

України, надаються Кабінетом Міністрів України, зокрема, для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва – резидентам України, у розмірі, що не перевищує 80 відсотків загальної суми таких боргових зобов'язань за портфелем кредитів та 80 відсотків – за кожним окремим кредитом (далі – державні гарантії на портфельній основі). Порядок відбору банків-кредиторів та умови надання державних гарантій на портфельній основі, а також розмір та вид забезпечення, що надається такими суб'єктами господарювання, мають встановлюватися Кабінетом Міністрів України, у зв'язку з чим і прийнято постанову Кабінету Міністрів України.

(68) Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14.07.2021 за № 723 затверджено порядок надання державних гарантій на портфельній основі (далі – Порядок), відповідно до якого визначається механізм відбору банків-кредиторів, умови надання державних гарантій для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва - резидентам України (далі – Умови), що визначені у додатку, розмір та вид забезпечення, що надається такими суб'єктами господарювання, процедуру виконання гарантом гарантійних зобов'язань, а також врегулювання простроченої заборгованості позичальника за кредитом, за яким гарантом здійснено виплати на вимогу банку-кредитора.

(69) Відповідно до пункту 2 Порядку:

- агент - акціонерне товариство «Державний експортно-імпорتنний банк України», що надає агентські, консультаційні та інші послуги відповідно до умов агентської угоди між гарантом та агентом та договору про надання державної гарантії на портфельній основі, який укладається між гарантом та банком-кредитором;
- банки-кредитори - банки, відібрані на умовах, визначених цим Порядком, перелік яких визначається рішенням Кабінету Міністрів України щодо надання державних гарантій на портфельній основі;
- гарант - Кабінет Міністрів України, що діє від імені держави, в особі Голови Боргового агентства, а до початку функціонування Боргового агентства - в особі Міністра фінансів;
- позичальники - суб'єкти господарювання мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва, визначені Господарським кодексом України, що отримують кредити від банків-кредиторів, часткове виконання боргових зобов'язань за якими забезпечується державними гарантіями на портфельній основі (далі – кредити).
Граничні показники річного доходу та середньої кількості працівників позичальників розраховуються сумарно за всією групою пов'язаних із позичальником контрагентів (група пов'язаних із позичальником контрагентів визначається відповідно до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку від 28 серпня 2001 р. № 368). При цьому, якщо позичальник входить або щонайменше протягом останніх шести місяців входив до групи пов'язаних контрагентів, які не відповідають зазначеним граничним показникам, його заявка на отримання кредиту не може бути включена до реєстру. Суб'єкт підприємництва повинен відповідати зазначеним критеріям на момент подання заявки та здійснення правочину щодо отримання кредиту в банку-кредитора;
- портфель кредитів - сукупність всіх кредитів банку-кредитора, зобов'язання за якими частково забезпечені державною гарантією на портфельній основі;

- реєстр - перелік кредитів, які банк-кредитор визначив як такі, що входять до портфеля кредитів

(70) Згідно з пунктом 3 Порядку Державні гарантії на портфельній основі надаються відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України на відповідний рік, на підставі відповідного рішення Кабінету Міністрів України, яким, зокрема, визначається перелік банків-кредиторів та встановлюються для кожного банку-кредитора граничні обсяги державних гарантій на портфельній основі, що не перевищують 50 відсотків загальної суми зобов'язань за основним боргом за портфелем кредитів банку-кредитора та 70 відсотків за кожним окремим кредитом, а у разі надання державних гарантій за кредитами, отриманими з метою купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, - в обсязі, що не перевищує 50 відсотків непогашеної суми основного боргу за кожним окремим кредитом.

(71) Пунктом 4 Порядку передбачено, що частина портфеля кредитів за реєстром, зобов'язання за якою забезпечені державною гарантією на портфельній основі, не може перевищувати суми в розмірі 25 відсотків регулятивного капіталу банку-кредитора на кожен дату формування такого реєстру.

(72) Відповідно до пункту 5 Порядку строк дії державної гарантії на портфельній основі не може перевищувати:

- п'яти років - для забезпечення боргових зобов'язань за кредитами, що надаються для фінансування інвестиційних проектів та інвестиційних цілей, оборотного капіталу та рефінансування заборгованості суб'єкта підприємництва;

- десяти років - для забезпечення боргових зобов'язань за кредитами, що надаються для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

(73) Відповідно до пункту 6 Порядку для участі у відборі банки до 10 числа першого місяця кварталу (у III кварталі 2021 р. - до 23 липня 2021 р.) надсилають на адресу агента у довільній електронній та/або паперовій формі звернення про заінтересованість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, в якому в табличній формі підтверджують відповідність таким вимогам:

- складення банком річної фінансової звітності та річної консолідованої фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та надання річних висновків за результатами аудиту фінансової звітності згідно із зазначеними стандартами протягом останнього календарного року;

- незастосування протягом останнього року Національним банком до банку таких заходів впливу, як обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій і віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного;

- відсутність у банку простроченої заборгованості перед державою із здійснення розрахунків з державним бюджетом і державними цільовими фондами;

- відсутність випадків невиконання/несвоєчасного виконання банком своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами;

- дотримання банком вимог, установлених Національним банком, щодо формування обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні;

- наявність працюючого гривневого кредитного портфеля клієнтів мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва в розмірі не менше ніж 500 млн. гривень на дату подання звернення.

До звернення банком додається такий пакет документів:

-річна фінансова звітність та річна консолідована фінансова звітність банку, складені відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, та річні висновки за результатами аудиту фінансової звітності згідно із зазначеними стандартами протягом останнього року;

-письмове підтвердження Національного банку, видане не раніше ніж 10 днів до дати надіслання звернення до агента, того, що протягом останнього року Національний банк не застосовував до банку таких заходів впливу, як обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів операцій і віднесення банку до категорії проблемного або неплатоспроможного, що банк дотримується вимог, установлених Національним банком, щодо формування обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні;

-довідка ДПС, видана не раніше ніж 10 днів до дати надіслання звернення до агента, про відсутність у банку заборгованості із сплати платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи;

-письмове підтвердження банку щодо відсутності на дату надіслання звернення випадків невиконання/несвоєчасного виконання ним своїх зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами;

-письмове підтвердження банку щодо наявності організаційної структури, яка дає йому змогу виконувати в повному обсязі свої функції з видачі кредитів позичальникам, опису кредитних процесів щодо фінансування мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва із посиланням на офіційний веб-сайт банку щодо наявності відповідної банківської послуги, стратегії розвитку, кредитного портфеля мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва та із зазначенням його розміру, рівня непрацюючих кредитів у такому портфелі, персоналу та інших ресурсів;

-засвідчені відповідною посадовою особою копії установчих документів банку, банківської ліцензії, рішення уповноваженого органу банку про призначення на посаду голови та членів правління банку.

- (74) За змістом пункту 7 Порядку на підставі отриманого від банку звернення агент протягом п'яти робочих днів готує інформацію про відповідність чи невідповідність банку вимогам до банків-кредиторів та наявність чи відсутність документів, передбачених пунктом 6 цього Порядку, та надає її Мінфіну. За результатами розгляду інформації, отриманої від агента, Мінфін до 30 числа першого місяця кварталу готує проект рішення Кабінету Міністрів України з урахуванням вимог, передбачених пунктом 4 цього Порядку. У разі коли від банків для проходження відбору будуть одночасно подані звернення на загальну суму, що перевищує обсяг, визначений законом про Державний бюджет України на відповідний рік, розмір кожного окремого звернення від банку буде пропорційно зменшений на розмір загального перевищення.
- (75) Згідно з пунктом 8 Порядку агент на підставі рішення Кабінету Міністрів України готує та подає для укладення між гарантом та банком-кредитором проекти договорів про надання державних гарантій на портфельній основі. За укладеними договорами агент надсилає банкам-кредиторам інвойси щодо сплати ними належних до сплати комісій на користь гаранта та агента.
- (76) Пунктом 9 Порядку передбачено, що позичальник подає до банку-кредитора заявку щодо отримання кредиту, яка повинна відповідати визначеним у додатку умовам надання державних гарантій на портфельній основі, до якої додаються необхідні документи відповідно до внутрішніх процедур та правил банку-кредитора.
- (77) Відповідно до пункту 10 Порядку Банк-кредитор здійснює відбір, оцінку кредитоспроможності позичальників та їх кредитування відповідно до власних правил та

процедур та на власний розсуд приймає обґрунтоване рішення щодо можливості включення кредиту до реєстру з урахуванням вимог, передбачених цим Порядком.

Реєстр повинен на дату його формування відповідати вимогам, передбаченим пунктом 3 цього Порядку.

- (78) До реєстру можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору про надання державних гарантій на портфельній основі. До реєстру не може бути включено кредит, за яким позичальником порушено умови повернення кредиту в частині прострочення більше ніж на один робочий день заборгованості із сплати основної суми боргу та/або відсотків за кредитом. У разі коли у реєстрі питома вага кредитів, за якими заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків прострочена більше ніж 90 днів, зростає до 25 відсотків або питома вага кредитів, за якими заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків прострочена більше ніж 30 днів, зростає до 35 відсотків, зазначеному банку-кредитору забороняється збільшення реєстру, незважаючи на існуючий затверджений граничний обсяг державних гарантій на портфельній основі (далі - ліміт державної гарантії). Якщо у реєстрі питома вага кредитів, за якими заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків прострочена, зменшується до рівня нижче ніж 25 або 35 відсотків відповідно, банку-кредитору дозволяється подальше збільшення реєстру.
- (79) Відповідно до пункту 11 Порядку якщо банк-кредитор протягом шести місяців від дати укладення з гарантом договору про надання державних гарантій на портфельній основі не сформував реєстр, такий договір втрачає чинність. Якщо банк-кредитор протягом одного року від дати укладення з гарантом договору про надання державних гарантій на портфельній основі не використав ліміт державної гарантії, невикористаний ліміт державної гарантії за згодою іншого банку-кредитора перерозподіляється шляхом укладення додаткового договору до договору про надання державних гарантій на портфельній основі на підставі змін, внесених до рішення Кабінету Міністрів України.
- (80) Згідно з пунктом 12 Порядку банк-кредитор:
- отримує від позичальників та/або третіх осіб майнове та/або інше забезпечення належного виконання зобов'язань за отриманими кредитами;
 - здійснює контроль за цільовим використанням позичальниками запозичених коштів;
 - з метою покращення якості портфеля кредитів, що частково забезпечений державною гарантією, може здійснювати заміну/виключення окремих кредитів з такого реєстру;
 - у разі виявлення агентом або гарантом невідповідності кредитів, включених до реєстру, умовам, визначеним цим Порядком, повинен здійснити виключення таких кредитів з реєстру;
 - отримує в установленому порядку від кожного позичальника дозвіл на надання у разі прострочення заборгованості із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 90 днів гаранту та агенту доступу до інформації, що стосується позичальника та є відомою банку-кредитору;
 - звітує щомісяця перед агентом про стан надання, повернення і обслуговування кредитів у рамках портфелів кредитів;
 - разом протягом п'яти робочих днів від дати укладення договору про надання державної гарантії на портфельній основі вносить до державного бюджету плату за надання державної гарантії у розмірі 0,001 відсотка суми такої гарантії протягом строку дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом

SARS-CoV-2, або обмежувальних заходів, пов'язаних з її поширенням, що збільшується до:

- 0,5 відсотка з дня відміни карантину;
- 1,25 відсотка суми гарантії для кредитів, що надаються для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що сплачується разово протягом семи робочих днів з дати відміни карантину та/або надання кредиту для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення шляхом сплати до державного бюджету різниці між сплаченою сумою та сумою, належною до сплати;
- сплачує агенту комісію за підготовку державної гарантії в розмірі 0,05 відсотка затвердженого ліміту державної гарантії разово протягом 30 днів після укладення договору про надання державної гарантії на портфельній основі та комісію за управління
- 0,25 відсотка річних суми частини портфелів кредитів, що покрита державною гарантією на портфельній основі.

(81) Згідно з пунктом 13 Порядку Агент щомісяця отримує, перевіряє звіти банків-кредиторів (без зазначення ідентифікаційних даних позичальників, але із зазначенням ключових параметрів кредиту, перелік яких визначено агентом) щодо стану надання, повернення і обслуговування кредитів у рамках портфелів кредитів, що включені до реєстру, щодо відповідності умовам надання державних гарантій на портфельній основі та надає гаранту інформацію щодо руху заборгованості за портфелями кредитів, невикористаного залишку граничного обсягу державних гарантій на портфельній основі банками-кредиторами; стану дотримання розміру гарантованих державою боргових зобов'язань за кожним кредитом, відповідно до вимог, визначених цим Порядком; питомої ваги кредитів, за якими є заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 90 днів, або кредитів, за якими є заборгованість із сплати основного боргу та/або відсотків більше ніж 30 днів у портфелі кредитів; контролює неперевищення загальної суми частки портфелів кредитів банків-кредиторів, обсягу, визначеного законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

(82) За змістом пункту 14 Порядку, якщо позичальник не здійснив планового платежу згідно з графіком платежів за отриманим кредитом і такий платіж залишається несплаченим протягом 90 днів:

- банк-кредитор щомісяця, але не пізніше 10 числа місяця, наступного за звітним періодом, надає гаранту вимогу щодо виконання ним гарантійних зобов'язань, а агенту - інформацію щодо сум, що належать до сплати гарантом разом із підтвердними документами (лист банку-кредитора із зазначенням переліку кредитів, включених до портфеля кредитів, за якими заборгованість із сплати основного боргу прострочена більше ніж 90 днів), оформленими відповідно до умов договору про надання державної гарантії на портфельній основі. При цьому сума, що належить до сплати гарантом, визначається як частина простроченої заборгованості за основним боргом за кредитом на дату підготовки вимоги банком-кредитором, пропорційна розміру гарантованих державою боргових зобов'язань за таким кредитом;
- агент перевіряє надану банком-кредитором інформацію (щодо правильного розрахунку сум, що належать до сплати гарантом) та протягом 10 календарних днів з дати отримання такої інформації передає гаранту інформацію щодо сум, які підлягають сплаті гарантом за відповідними вимогами банків-кредиторів;
- гарант один раз на місяць (але не пізніше 30 календарних днів після отримання відповідної вимоги) на підставі вимог, отриманих від банків-кредиторів, перевічених агентом, виплачує банкам-кредиторам суми, що належать до сплати на виконання ним гарантійних зобов'язань. Якщо сума, що сплачується гарантом банку-кредитору на

виконання гарантійних зобов'язань, буде більше за суму, що належить до сплати гарантом банку-кредитору на виконання гарантійних зобов'язань на дату здійснення такої виплати, банк-кредитор повертає гаранту різницю між цими сумами;

- у разі здійснення гарантом виплати на виконання гарантійних зобов'язань на вимогу банку-кредитора банк-кредитор зобов'язаний застосувати інструменти врегулювання заборгованості за кредитом (зокрема, за рахунок реалізації предмета забезпечення) у найкоротші строки відповідно до внутрішніх правил і процедур банку-кредитора та законодавства щодо організації процесу управління проблемними активами в банках;

- частина коштів, отриманих банком-кредитором внаслідок застосування інструментів врегулювання простроченої заборгованості (крім коштів, отриманих від гаранта на виконання ним гарантійних зобов'язань за кредитом), перераховується до державного бюджету. Сума такого платежу визначається пропорційно частині кредиту, покритій державною гарантією на портфельній основі, однак не може перевищувати суми, сплаченої гарантом банку-кредитору на виконання своїх гарантійних зобов'язань, та пені, на суму якої збільшується заборгованість позичальника. Якщо стягнення заборгованості проведено банком-кредитором до отримання від гаранта платежу на виконання гарантійних зобов'язань, перерахування коштів до державного бюджету не здійснюється та всі отримані в результаті такого стягнення кошти спрямовуються на погашення заборгованості позичальника перед банком-кредитором;

- робота із застосування інструментів врегулювання простроченої заборгованості позичальників за кредитами проводиться банком-кредитором до прийняття банком-кредитором обґрунтованого рішення про те, що подальше проведення такої роботи є економічно недоцільним. Таке рішення банку-кредитора перевіряється агентом та погоджується з гарантом.

(83) Відповідно до пункту 15 Порядку на суму простроченої заборгованості позичальника за кредитом, за яким гарантом здійснено виплати на вимогу банку-кредитора, агентом розраховується пеня, на суму якої збільшується заборгованість позичальника та яка стягується з позичальника банком-кредитором відповідно до внутрішніх правил і процедур банку-кредитора та законодавства щодо організації процесу управління проблемними активами в банках. Така пеня нараховується з дати здійснення гарантом виплати банку-кредитору на виконання гарантійних зобов'язань до дати погашення такої заборгованості або до дати, яка настає через шість календарних місяців з дати здійснення гарантом виплати, залежно від того, яка з дат настане раніше.

Пеня нараховується за кожний календарний день прострочення, включаючи день погашення такої заборгованості, у розмірі 120 відсотків річної облікової ставки Національного банку, діючої на кожний такий день.

(84) Згідно з пунктом 1 Умов позичальник повинен відповідати таким критеріям:

- бути фізичною особою - резидентом, зареєстрованою в установленому законом порядку як фізична особа - підприємець, або юридичною особою - резидентом, учасники (засновники) та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) якої є фізичними особами - резидентами;

- бути суб'єктом мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва відповідно до частини третьої статті 55 Господарського кодексу України та зареєстрованим на території України (крім тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя);

- якщо кредит надається для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, основним видом економічної діяльності такого суб'єкта господарювання повинно бути сільське господарство, суб'єкт повинен мати у

власності та/або користуванні земельні ділянки сільськогосподарського призначення в обсязі, що не перевищує 500 гектарів, включаючи земельні ділянки, що придбаваються за рахунок кредиту;

- не повинен підпадати під обмеження щодо надання державної підтримки, визначені статтею 13 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» (крім лізингових компаній);

- не бути особами, учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами яких є громадяни держави, визнаної Україною державою-агресором або державою-окупантом, та/або особами, які належать або належали до терористичних організацій, юридичними особами, в яких особи, які належать або належали до терористичних організацій, виступають учасниками (акціонерами, членами) або кінцевими бенефіціарами;

- не бути особами, стосовно яких застосовано такі спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції», як заборони на укладення правочинів з набуття у власність земельних ділянок, а також пов'язаними з ними особами;

- строк провадження господарської діяльності з моменту реєстрації повинен перевищувати 12 місяців, що підтверджується документально;

- для кредиту, що надається для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, строк провадження господарської діяльності за основним видом економічної діяльності - сільське господарство, повинен перевищувати 12 місяців, що підтверджується документально;

- клас згідно з Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженим постановою Правління Національного банку від 30 червня 2016 р. № 351, для боржників - юридичних осіб малого та середнього підприємства за інтегральним показником - не нижче 8, за групою кредитів фізичним особам, які є суб'єктами господарювання, для провадження підприємницької діяльності та юридичних осіб - боржників за кредитами під інвестиційний проект на підставі встановлених критеріїв - не нижче 4;

- не бути пов'язаною особою з банком-кредитором.

(85) Пунктом 2 Умов встановлено, що кредит у рамках портфеля кредитів може бути надано на фінансування:

- реалізації інвестиційного проекту та інвестиційних цілей, пов'язаних з провадженням господарської діяльності позичальників;
- рефінансування заборгованості суб'єкта підприємництва за кредитом (кредитами), наданим (наданими) банком (банками) України;
- оборотного капіталу суб'єкта підприємництва, крім овердрафтів;
- купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

(86) Відповідно до пункту 3 Умов кредит у рамках портфеля кредитів не може бути надано на:

- виробництво зброї, боєприпасів (включаючи вибухові матеріали та спортивну зброю), озброєння, військового чи поліцейського обладнання або об'єктів інфраструктури та обладнання, що призводить до обмеження прав і свобод людини (а саме в'язниці, пенітенціарні установи будь-якої форми) або порушення прав людини;
- провадження діяльності, забороненої законодавством;

- провадження діяльності, за якою позичальник більше ніж 10 відсотків річних надходжень генерує за рахунок діяльності, спрямованої на виробництво або сприяння використанню обладнання для азартних ігор і пов'язаного обладнання, та/або діяльності, спрямованої на виробництво, виготовлення, обробку або спеціалізоване розповсюдження алкогольних і тютюнових виробів та здійснення заходів, що сприяють використанню тютюну (наприклад, зали для паління).

- (87) Пунктом 4 Умов встановлено основні умови кредиту в рамках портфеля кредитів:
- валюта кредиту - гривня;
 - номінальна відсоткова ставка - не перевищує UIRD (три місяці) станом на найближчий робочий день, що передує даті підписання кредитного договору, плюс 7 відсотків річних;
 - розмір комісій - на покриття витрат банку-кредитора (не враховуючи плати за надання державної гарантії) на обслуговування кредиту не більше ніж 1 відсоток річних суми кредиту;
 - забезпечення - покриття кредиту основними видами майнового та/або іншого забезпечення. У разі коли кредит надається для купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, під заставу передаються земельні ділянки сільськогосподарського призначення, що придбаваються за рахунок такого кредиту;
 - до портфеля кредитів не може включатися кредит, за яким надано забезпечення у формі гарантії за іншими програмами державної підтримки або програмами міжнародних фінансових організацій;
 - до портфеля кредитів може включатися кредит, за яким надається державна фінансова підтримка як часткова компенсація відсоткової ставки відповідно до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 «Про надання фінансової державної підтримки» (Офіційний вісник України, 2020 р., № 12, ст. 489, № 34, ст. 1138; 2021 р., № 4, ст. 227, № 11, ст. 468), що наданий на цілі, визначені підпунктами 1 і 2 пункту 4 зазначеного Порядку;
 - вид кредиту - кредит, кредитна лінія;
 - строк кредиту - до 10 років, якщо кредит надається для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, - до 15 років;
 - максимальна сукупна заборгованість позичальника та учасників групи пов'язаних з ним контрагентів - 100 млн гривень;
 - максимальна сума кредиту - 100 млн гривень.

5. ВИЗНАЧЕННЯ НАЛЕЖНОСТІ ДО ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ ЗАХОДУ З ПІДТРИМКИ

- (88) Враховуючи зазначене вище, повідомлена державна підтримка повинна бути проаналізована на трьох рівнях:
- **на рівні Агента;**
 - **на рівні банків-кредиторів;**
 - **на рівні кінцевих позичальників-МСП.**
- (89) Враховуючи положення статті 3 Закону, дія Закону не поширюється на підтримку в рамках програми державних гарантій на портфельній основі позичальників, основним видом діяльності яких є сільське господарство, для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

5.1. Надання підтримки суб'єктам господарювання

- (90) Відповідно до статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» суб'єкт господарювання – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими.
- (91) Частиною першою статті 3 Господарського кодексу України визначено, що під господарською діяльністю у цьому Кодексі розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

5.1.1. На рівні Агента

- (92) Відповідно до пункту 2 Порядку агент – АТ «Укрексімбанк», що надає агентські, консультаційні та інші послуги відповідно до умов агентської угоди між гарантом та агентом та договору про надання державної гарантії на портфельній основі, який укладається між гарантом та банком-кредитором.
- (93) Відповідно до наявної інформації, яка міститься в Комітеті, відповідно до пунктів 26 та 31 Статуту АТ «Укрексімбанк» провадить свою діяльність на комерційній основі, організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державою органом згідно із законодавством.
- (94) Відповідно до пункту 33 Статуту метою діяльності АТ «Укрексімбанк» є створення сприятливих умов для розвитку економіки та підтримки вітчизняного товаровиробника, обслуговування експортно-імпорتنих операцій; кредитно-фінансова підтримка процесів структурної перебудови; зміцнення та реалізація виробничого й торгового потенціалу галузей економіки та підприємств, що є експортоорієнтованими або провадять діяльність, пов'язану з виробництвом імпортозамінної продукції, а також отримання прибутку в інтересах банку та його акціонера (Кабінету Міністрів України), зокрема, шляхом отримання та надання кредитів від імені та за дорученням Кабінету Міністрів України або іншого уповноваженого державою згідно із законодавством органу, обслуговування відповідної частки державного зовнішнього боргу України за кредитами, залученими державою або під державні гарантії, у рамках виконання банком агентських функцій.
- (95) АТ «Укрексімбанк» здійснює господарську діяльність у визначеному законом порядку, тобто реалізовує товари (роботи, послуги), а саме – банківські послуги, і таким чином бере участь у господарському обороті на ринку, отже є суб'єктом господарювання.

5.1.2. На рівні банків-кредиторів

- (96) Відповідно до пункту 2 Порядку банки-кредитори – банки, відібрані на умовах, визначених цим Порядком, перелік яких визначається рішенням Кабінету Міністрів України щодо надання державних гарантії на портфельній основі.

- (97) Згідно зі статтею 2 Закону України «Про банки та банківську діяльність» банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги.
- (98) Банки-кредитори здійснюють підприємницьку діяльність у визначеному законом порядку, тобто реалізують товари (роботи, послуги), а саме – банківські послуги, і таким чином беруть участь у господарському обороті на ринку, отже є суб'єктами господарювання,

5.1.3. На рівні позичальників

- (99) Відповідно до Умов отримувачами державної підтримки у формі гарантій можуть бути: фізичні особи - резиденти, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, або юридичні особи - резиденти, учасники (засновники) та кінцеві бенефіціарні власники (контролери) яких є фізичними особами - резидентами; суб'єкти мікропідприємництва, малого та/або середнього підприємництва відповідно до частини третьої статті 55 Господарського кодексу України та зареєстровані на території України (крім тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя).
- (100) Зазначені фізичні і юридичні особи здійснюють підприємницьку діяльність у визначеному законом порядку, тобто реалізують товари (роботи, послуги), і таким чином беруть участь у господарському обороті на ринку, отже є суб'єктами господарювання.

5.2. Надання підтримки за рахунок ресурсів держави або місцевих ресурсів

- (101) Статтею 4 Закону передбачено, що державна допомога полягає у передачі ресурсів держави чи місцевих ресурсів окремим суб'єктам господарювання, а також у втратах доходів відповідних бюджетів.
- (102) Відповідно до пункту 16 частини першої статті 1 Закону ресурси держави - рухоме і нерухоме майно, кошти державного бюджету, інші кошти, що є об'єктом права державної власності, земля та інші природні ресурси, що є об'єктами права власності Українського народу, бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, щодо яких здійснюється державний нагляд або якими управляють чи розпоряджаються органи влади.

5.2.1. На рівні Агента

- (103) Згідно з пунктом 12 Порядку Агент отримує комісію за підготовку державної гарантії в розмірі 0,05 відсотка затвердженого ліміту державної гарантії разово протягом 30 днів після укладення договору про надання державної гарантії на портфельній основі та комісію за управління - 0,25 відсотка річних суми частини портфелів кредитів, що покрита державною гарантією на портфельній основі.
- (104) За наведених умов агент отримує додаткові надходження коштів унаслідок його залучення до процесу надання державних гарантій. При цьому, без залучення Агента та під час виконання цих функцій Мініном самостійно, зазначені кошти спрямовувалися б державі.

(105) Отже, зазначений захід призводить до втрат державного бюджету, а агент – АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» отримує кошти за надання агентських послуг в розмірі, передбаченому пунктом 12 Порядку. Тобто, підтримка надається за рахунок ресурсів держави в розумінні Закону.

5.2.2. На рівні банків-кредиторів

(106) Порядком передбачено, що держава покриває 70 відсотків за кожним окремим кредитом, тобто держава покриває 70 відсотків ризиків банку-кредитора за кожним окремим кредитом внаслідок надання державної гарантії за рахунок бюджету. Отже, підтримка надається за рахунок ресурсів держави в розумінні Закону.

5.2.3. На рівні позичальників

(107) Надавач зазначає, що Програма спрямована на розширення доступу до кредитування МСП, які не мають достатнього для банків-кредиторів забезпечення шляхом надання державної гарантії за рахунок державного бюджету на такий портфель кредитів.

(108) Отже, підтримка позичальників-МСП здійснюється за рахунок Державного бюджету України, тобто підтримка надається за рахунок ресурсів держави в розумінні Закону.

5.3. Створення переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності

(109) Відповідно до статті 264 Угоди про асоціацію сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263 (3) або 263 (4) Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЄС), зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Європейського Союзу.

(110) Згідно з пунктом 66 Повідомлення Європейської комісії щодо поняття державної допомоги, згідно зі статтею 107 (1) ДФЄС перевагою вважається будь-яка економічна вигода, яка була б недоступною для суб'єкта господарювання за звичайних ринкових умов, тобто за відсутності втручання держави.

5.3.1. На рівні Агента

(111) За інформацією від Надавача АТ «Укресімбанк» отримує комісійну винагороду на покриття витрат агента на виплату заробітної плати працівників, відповідальних за надання агентських послуг, супутніх витрат, пов'язаних з наданням агентських послуг, як на етапі опрацювання відповідних Порядків, так і на етапі їх супроводження. Розміри комісій Агенту були розраховані як такі, щоб покрити лише витрати Агенту на виплату заробітної плати працівників, відповідальних за надання агентських послуг, супутніх витрат, пов'язаних з наданням цих послуг. При розробці Програми отримання Агентом прибутку за рахунок зазначених комісій не передбачалося.

(112) Також Надавач зазначає, що фінансово-економічні розрахунки плати Агенту за надання послуг, передбачених Порядком, базувалися на обсягах державних гарантій на портфельній основі, що були передбачені законами про державні бюджети України на 2020 та 2021 роки (5 млрд гривень та 10 млрд гривень відповідно), а також на

ймовірних очікуваних обсягах освоєння державних гарантій на портфельній основі у 2020 році та наступних роках.

- (113) Розмір комісій Агента (комісія за підготовку державної гарантії – 0,05 % затвердженого розміру державної гарантії на портфельній основі банку-кредитора разово та комісія за управління - 0,25 % річних суми частини кредиту, що покрита державною гарантією на портфельній основі), враховуючи, що комісії сплачуються з урахуванням ПДВ, розраховувався з огляду на такі припущення: (а) загальний обсяг державних гарантій на портфельній основі має бути не нижчим 7 млрд грн та (б) середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, що покриті державною гарантією, має бути не нижчою 2,2 млрд грн, (в) агент не буде нести додаткових витрат за програмою.
- (114) У 2021 році Агентом понесені додаткові витрати у зв'язку з прийняттям Порядку (який передбачає зміни, у порівнянні з Порядком 2020), зокрема, агент залучався до опрацювання проєкту Порядку, узгодження проєкту змін до типової форми договору про надання гарантії з банками кредитором, в подальшому агент також нестиме додаткові витрати у зв'язку з тим, що вимоги до наповнення реєстрів та порядку нарахування комісій на користь гаранта за Порядком 2020 та Порядком різні, а відтак, він на щомісячній основі має перевіряти реєстри банків-кредиторів та звітувати Мінфіну за кожним з порядків окремо, тощо. З огляду на зазначене, розрахунковий мінімальний обсяг наданих гарантій та мінімальна середньомісячна сума зобов'язань з основного боргу, що покриті державною гарантією, необхідні для покриття витрат агента на підготовку та управління гарантією за програмою, збільшились до 10 млрд гривень та 4,4 млрд гривень відповідно.
- (115) За інформацією Надавача загальна сума наданих державних гарантій значно нижча за прогностні показники: обсяг наданих гарантій згідно з Порядком 2020 становить 3,1 млрд грн, обсяг отриманих заявок від банків-кредиторів згідно з Порядком становить 7,174 млрд грн з мінімально необхідних 10 млрд грн за програмою в цілому для покриття витрат Агента. При цьому, Агентом вже понесені витрати у зв'язку із підготовкою проєктів з надання державних гарантій на портфельній основі згідно з Порядком.
- Середньомісячний обсяг зобов'язань з основного боргу, які покриті державними гарантіями на портфельній основі, протягом січня-серпня 2021 року в рамках Порядку 2020 становив ~1,2 млрд грн, в рамках Порядку – 0 грн при мінімально необхідному показнику на рівні 4,4 млрд грн за програмою в цілому.
- Перевищення фактичних витрат Агента над сумою отриманих ним комісій на 01.09.2021 становить 3,9 млн грн. За умови отримання комісій за підготовку в рамках Порядку розмір таких витрат скоротиться до 1,2 млн грн. Разом з тим, банк планує покрити ці витрати завдяки укладенню нових договорів про надання державних гарантій на портфельній основі у 4-му кварталі 2021 року та збільшенню надходжень обсягів комісій за управління внаслідок приросту портфеля кредитів, що забезпечені державною гарантією на портфельній основі.
- (116) Надавач зазначає, що на 17.09.2021 агентом не отримано прибутку від надання агентських послуг відповідно до Порядків.
- (117) Враховуючи наведене, для АТ «Укресімбанк» під час надання агентських послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі не було передбачено економічної вигоди внаслідок отримання державної підтримки, отже, повідомлена підтримка не створює переваг АТ «Укресімбанк» відповідно до Закону.

5.3.2. На рівні банків-кредиторів

- (118) Надавачем повідомлено, що Постанову № 723 було опубліковано в Офіційному віснику України (від 30.07.2021, № 58, стор. 192, стаття 3604, код акта 106122/2021), оприлюднено на офіційних сайтах Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України. Відповідні рішення Уряду щодо граничних розмірів державних гарантій на портфельній основі, банків-кредиторів за програмою, оприлюднюватиметься на сайтах Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Міністерства фінансів України, розповсюджуватиметься через офіційні сторінки соцмереж Міністерства фінансів України, засобах масової інформації тощо.
- (119) Постановою № 723 затверджено Порядок. Порядок, у свою чергу, містить, зокрема, заздалегідь визначені критерії відбору банків-кредиторів.
- (120) Відповідно до пункту 10 Порядку банк-кредитор здійснює відбір, оцінку кредитоспроможності позичальників та їх кредитування відповідно до власних правил та процедур та на власний розсуд приймає обґрунтоване рішення щодо можливості включення заявки до реєстру з урахуванням вимог, визначених цим Порядком. Реєстр повинен на дату його формування відповідати вимогам, передбаченим пунктом 3 цього Порядку. До реєстру можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі.
- (121) Також Постановою № 723 затверджено Умови.
- (122) Пунктом 4 Умов визначено основні умови кредиту в рамках портфеля кредитів, зокрема, номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів не перевищує UIRD (три місяці) плюс 7 відсотків річних.
- (123) Пунктом 6 Умов передбачені умови щодо участі у відборі банків, які до 10 числа першого місяця кварталу (у III кварталі 2021 р. - до 23 липня 2021 р.) надсилають на адресу агента у довільній електронній та/або паперовій формі звернення про заінтересованість в отриманні державних гарантій на портфельній основі, в якому в табличній формі підтверджують відповідність таким вимогам.
- (124) За результатами опрацювання отриманих від банків заявок із документами Агентом було підготовлено та надано Мінфіну інформацію про відповідність банків, що подали заявки, встановленим Порядком вимогам та про наявність чи відсутність у таких банків документів, передбачених пунктом 6 Порядку, а також інформацію про запитовані банками обсяги державної гарантії на портфельній основі.
- (125) Надавач зазначає, що загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі становила 7 174 000 000 грн. Випадків невідповідності банків вимогам, що передбачені пунктом 6 Порядку виявлено не було, тому до проекту постанови КМУ про надання у 2021 році державних гарантій на портфельній основі було включено всі одинадцять банків-кредиторів у межах заявлених обсягів. Під час розгляду Повідомлення до Комітету від Мінфіну надійшла інформація про залучення до Програми надання державних гарантій на портфельній основі ще додатково двох банків, у зв'язку із цим загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі збільшилась до 8 204 000 000 грн.
- (126) Щодо наступних періодів, банками аналогічно щороку подаватимуться заявки на отримання державних гарантій на портфельній основі відповідно до пункту 6 Порядку.

- (127) Інформація щодо Програми надання державних гарантій на портфельній основі була та буде в подальшому розповсюджуватися усіма доступними способами й усі банки могли та в майбутньому зможуть з нею ознайомитися, крім цього, критерії відбору банків-кредиторів встановлені заздалегідь, чітким та прозорим способом. При цьому всі банки що виявили зацікавленість в отриманні державних гарантій на портфельній основі в 2021 році, були включені до Програми надання державних гарантій на портфельній основі.
- (128) Також умовами Програми передбачено, що до реєстру банками-кредиторами можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі. Крім того, номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів обмежена на рівні UIRD (3 місяці) + 7 % річних. Сукупність перелічених умов свідчить про відсутність створення вибіркового економічних переваг для окремих суб'єктів господарювання чи їх груп.
- (129) Водночас, Порядком передбачено, що для кожного банку-кредитора граничні обсяги державних гарантій на портфельній основі не перевищують 50 відсотків загальної суми зобов'язань за основним боргом за портфелем кредитів банку-кредитора та 70 відсотків за кожним окремим кредитом, а у разі надання державних гарантій за кредитами, отриманими з метою купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, - в обсязі, що не перевищує 50 відсотків непогашеної суми основного боргу за кожним окремим кредитом. Отже, частину ризику банки-кредитори нести будуть самостійно без державної гарантії.
- (130) Також Надавач зазначає, що позичальники-МСП завдяки участі в Програмі та отриманню банком-кредитором портфельної гарантії, можуть отримувати кредити в більших сумах, ніж вони мали б можливість отримати без портфельної гарантії, тобто, перевага від Програми передається кінцевим позичальникам-МСП у вигляді більшого обсягу отриманих кредитів.
- (131) Отже, за наведених умов, надання державної підтримки банкам-кредиторам у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг банкам-кредиторам для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

5.3.3. На рівні позичальників

- (132) Відповідно до Порядку банк-кредитор одноразово вносить до державного бюджету плату за надання державної гарантії 0,5 % від суми гарантії (якщо сплата комісії здійснюється в період карантину, банк сплачує одразу 0,001 % і доплачує 0,499 % після закінчення карантину). Зазначена плата перекладається на кінцевого позичальника під час формування ціни за кредит, гарантований державою.
- (133) З метою порівняння вартості гарантії з іншими подібними інструментами, Надавачем здійснено оцінку розміру плати за гарантію (у відсотках річних від суми гарантії, використаної на відповідні цілі) на рівні 0,36 % від суми гарантії, використаної банком-кредитором для надання кредиту ($0,36 \% = (0,5 \% + 0,05 \%) / 5 + 0,25 \%$).
Цей розрахунок базується на таких припущеннях:
- кредити надаються строком на 5 років; банк-кредитор одразу повністю використовує всю суму гарантії;

- банк-кредитор не надає кредити на револьверній основі в межах одного року, тобто використовує ліміт гарантії не більше одного разу протягом одного року.

- (134) Надавач зазначає, що відносно схожими за принципом є гарантії, що надаються українським банкам Фондом розвитку підприємництва та Європейським інвестиційним фондом. За цими програмами у бенефіціара також виникає зобов'язання з часткового відшкодування витрат гаранта у разі сплати гарантом гарантійної суми. Однак, обсяг такого відшкодування обмежений обсягом коштів, отриманих банком у результаті реалізації предмета забезпечення. Будь-які інші надходження, які банки можуть отримати в результаті стягнення простроченої заборгованості не розподіляються між банком і гарантом, а залишаються на користь банку. Вартість гарантії за цими програмами становить 0,5 % річних та 0,35 % річних відповідно.
- (135) Водночас, Надавач підкреслює, що згідно з чинним законодавством України, банки можуть видавати банківські гарантії, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами, разом з тим, згідно з умовами Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351 (зі змінами), гарантії банків є прийнятним забезпеченням лише у випадку, якщо такі банки мають інвестиційний рівень кредитного рейтингу за міжнародною шкалою. Однак, жоден з українських банків не є банком інвестиційного рівня, тому їх гарантії не можуть прийматися в якості прийнятного забезпечення.
- (136) Тому Надавач зазначає, що попит на такий вид документарного бізнесу відсутній, і як, результат – в країні немає ринку банківських гарантії, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами. Отже, відсутні показники щодо ринкового рівня плати за гарантії українських банків як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами.
- (137) Водночас Надавач повідомив, що за даними щомісячних звітів, отриманих Агентом від банків-кредиторів, середня відсоткова ставка за кредитами, що частково забезпечені державною гарантією на портфельній основі, становить 13 % річних. Цей розмір цілком відповідає ринковим ставкам, які пропонуються банками для кредитування клієнтів сегмента МСП згідно з даними, наведеними у відкритих джерелах інформації (наприклад: сайти банків) з огляду на такі дані.
- (138) За інформацією Надавача на ринку України початковий рівень номінальних відсоткових ставок за стандартними кредитами із задовільним для банків забезпеченням цих кредитів (не овердрафтах) терміном до +/- 5 років для клієнтів сегмента МСБ (за даними офіційних сайтів банку або за результатами спілкування з менеджерами банків) коливався у середньому в межах діапазону, від 9,5 % до 15 %, середнє значення - 12,99 % річних. На 01.11.2021 середній строк кредитів, що увійшли до портфелів кредитів, які частково забезпечені державними гарантіями на портфельній основі становить 2,2 року.
- (139) Крім того, за офіційними даними, наведеними на сайті НБУ, як регулятора діяльності банківського сектору, та який здійснює аналіз та збір статистичної інформації щодо роботи грошово-кредитного сегмента економіки, (<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>), розмір середньої відсоткової ставки, що

пропонується за новими кредитами нефінансовим корпораціям у національній валюті строком від 1 до 5 років становить - 13,0 % річних, а саме:

«4. Фінансові ринки

4.1. Процентні ставки депозитних корпорацій (крім Національного банку України) за кредитами та депозитами

4.1.1. Процентні ставки за новими кредитами

4.1.1.3. Процентні ставки за новими кредитами нефінансовим корпораціям¹ у розрізі видів валют і строків погашення

(середньозважені ставки в річному обчисленні, %)

Період	у тому числі					
	у національній валюті					
	усього	овер-драфт	усього без урахуван-ня овер-драфту	у тому числі за строками		
				до 1 року	від 1 року до 5 років ²	більше 5 років
2021						
січень	9.4	14.4	8.6	8.0	12.8	14.4
лютий	8.9	14.1	8.1	7.6	12.9	14.4
березень	9.0	14.0	8.2	7.8	12.5	15.4
квітень	9.4	13.8	8.7	8.2	13.0	16.0
травень	9.6	13.8	8.7	8.4	12.5	13.2
червень	9.6	13.6	8.9	8.5	12.5	15.8
липень	9.9	13.5	9.2	8.7	12.7	16.9
серпень	10.1	13.3	9.4	8.9	13.2	14.8
вересень	9.7	13.1	9.0	8.6	13.0	16.1»

(витяг з офіційного сайту НБУ)

(140) Тобто, Надавач підкреслює, що зазначений середній рівень ставок на рівні 13 % за кредитами, що частково забезпечені державною гарантією на портфельній основі, цілком відповідає ринковому рівню, що підтверджується інформацією з відкритих джерел, зокрема, зазначена інформація міститься на офіційних сайтах банків-кредиторів та на офіційному сайті Національного Банку України.

(141) Крім того, Надавач зазначає, що відповідно до вимог Порядку банки-кредитори в обов'язковому порядку отримують від позичальників та/або третіх осіб майнове та/або інше забезпечення належного виконання зобов'язань за кредитами, поряд із забезпеченням державною гарантією. Наявність державної гарантії є фактором пом'якшення кредитного ризику за кредитною операцією, але не звільняє банк від кредитного ризику, і в переважній більшості за такими кредитами клієнтів-МСП оформлюється порука власників бізнесу на весь обсяг зобов'язань.

(142) Узагальнюючи наведене, за інформацією Надавача відсутні показники щодо ринкового рівня плати за гарантії українських банків, як забезпечення виконання зобов'язань позичальників за отриманими в українських банках кредитами, для здійснення відповідного порівняння та визначення чи сплачується позичальниками-МСП плата за державну гарантію на ринковому рівні.

Водночас, Надавачем надано інформацію та показники, які підтверджують, що позичальниками-МСП на ринковому рівні сплачується плата за кредити, отриманими ними в рамках Програми державних гарантій на портфельній основі.

При цьому банки-кредитори обов'язково отримують від позичальників забезпечення таких кредитів, не зважаючи на часткове забезпечення державною гарантією.

Таким чином, завдяки участі у програмі та отриманні банками-кредиторами державної портфельної гарантії позичальники-МСП можуть отримувати кредити у більших сумах, ніж вони мали б можливість отримати без державної гарантії, однак, сплачують плату за такі кредити на ринковому рівні.

- (143) Тобто, надання державної портфельної гарантії щодо повернення основної суми за кредитами позичальників-МСП не призводить до будь-якого зменшення витрат таких позичальників. Відповідно, позичальники-МСП не отримують саме економічної вигоди внаслідок надання такої державної підтримки, а отримують доступ до кредитних коштів банків на ринкових умовах.
- (144) За наведених умов державна підтримка у формі державної портфельної гарантії не створює для позичальників-МСП економічних переваг під час кредитування, яких би вони не могли досягти за звичайних ринкових умов і які могли б покращити їх конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і не отримують такої державної підтримки. Отже, така підтримка не створює переваги позичальникам-МСП для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

5.4. Спотворення або загроза спотворення економічної конкуренції

5.4.1 На рівні Агента

- (145) За інформацією від Надавача АТ «Укресімбанк» є єдиним банком, який надає повний спектр агентських послуг для Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, що були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди.
- (146) Відповідно до положень пункту 31 Статуту банк організовує та провадить агентську діяльність як фінансовий агент Кабінету Міністрів України відповідно до агентських угод, укладених між Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державою згідно із законодавством органом та банком.
- (147) За інформацією від Надавача до укладення Агентської угоди від 23.12.2020 № 13010-05/240 Управлінням регуляторного комплаєнс-котролю було додатково досліджено можливість виконання умови Агентської угоди щодо безумовного забезпечення банком відокремлення в межах своєї організаційної структури процесів, пов'язаних із виконанням агентських функцій, від бізнес-процесів, необхідних для виконання функцій банку-кредитора, з метою недопущення будь-якого конфлікту інтересів стосовно інших банків-кредиторів. За результатами такого дослідження отримано висновок щодо відсутності конфлікту інтересів стосовно інших банків-кореспондентів.
- (148) Також, як зазначено вище, для АТ «Укресімбанк» не створено економічних переваг у результаті отримання повідомленої державної підтримки, які могли б покращити його конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і які не отримують такої підтримки.

(149) За наведених умов повідомлена державна підтримка АТ «Укрексімбанк» не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції.

5.4.2. На рівні банків-кредиторів

(150) Як зазначено вище, для банків-кредиторів не створюються економічні переваги у результаті отримання повідомленої державної підтримки, що могли б покращити їх конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і які не отримують такої державної підтримки. За наведених умов повідомлена державна підтримка банків-кредиторів не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції.

5.4.3. На рівні позичальників

(151) Як зазначено вище для суб'єктів господарювання, позичальників-МСП, не створюються економічні переваги у результаті отримання повідомленої державної підтримки, що могли б покращити їх конкурентну позицію порівняно з іншими суб'єктами господарювання, що здійснюють або могли б здійснювати аналогічну господарську діяльність і які не отримують такої державної підтримки. За наведених умов повідомлена державна підтримка на рівні позичальників-МСП не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції.

5.5. Віднесення повідомленої державної підтримки до державної допомоги

5.5.1. На рівні Агента

(152) Державна підтримка АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» в рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

5.5.2. На рівні банків-кредиторів

(153) Державна підтримка банків-кредиторів у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

5.5.3. На рівні позичальників

(154) Державна підтримка позичальників-МСП у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.

6. ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ ПОВІДОМЛЕННЯ

- (155) Державна підтримка відповідно до Програми надання державних гарантій на портфельній основі надається шляхом часткового гарантування державою повернення основної суми за кредитами суб'єктів господарювання МСП – резидентів України, отриманих від банків-кредиторів у рамках портфеля кредитів.
- (156) Повідомлену Мінфіном державну підтримку було проаналізовано Комітетом на трьох рівнях:
- на рівні Агента;
- на рівні банків-кредиторів;
- на рівні кінцевих позичальників-МСП.
- (157) *Щодо державної підтримки на рівні Агента*, Надавачем надано Комітету інформацію, зокрема, про те, що АТ «Укресімбанк» є єдиним банком, що надає повний спектр агентських послуг Уряду України в межах залучення та супроводження кредитів, які були залучені та залучаються державою або під державні гарантії в рамках Агентської угоди.
- (158) Також, затверджуючи Статут банку, Кабінет Міністрів України ще у 2000 році підтвердив статус АТ «Укресімбанк» як свого фінансового агента.
- (159) При розробці Програми отримання Агентом прибутку за рахунок зазначених комісій не передбачалося.
- (160) АТ «Укресімбанк» під час надання послуг за Програмою надання державних гарантій на портфельній основі виникло перевищення фактичних витрат агента над сумою отриманих ним комісій і на 01.09.2021 становило 3,9 млн грн. За умови отримання комісій за підготовку в рамках Порядку розмір таких витрат скоротиться до 1,2 млн грн. Разом з тим, банк планує покрити ці витрати завдяки укладенню нових договорів про надання державних гарантій на портфельній основі у 4-му кварталі 2021 року та збільшенню надходжень обсягів комісій за управління внаслідок приросту портфеля кредитів, що забезпечені державною гарантією на портфельній основі.
- (161) Враховуючи наведене, державна підтримка АТ «Державний експортно-імпорتنний банк України» в рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.
- (162) *Щодо державної підтримки на рівні банків-кредиторів*, Надавачем надано Комітету інформацію про те, що у визначений Порядком термін до АТ «Укресімбанк» як до Агента надійшли звернення від одинадцяти банків, зацікавлених в отриманні державних гарантій на портфельній основі. Випадків невідповідності банків вимогам, що передбачені пунктом 6 Порядку виявлено не було, тому до проекту постанови КМУ про надання у 2021 році державних гарантій на портфельній основі було включено всі одинадцять банків-кредиторів у межах заявлених обсягів. Під час розгляду Повідомлення до Комітету від Мінфіну надійшла інформація про залучення до Програми надання державних гарантій на портфельній основі ще додатково двох банків, у зв'язку із цим загальна сума заявок банків на отримання державних гарантій на портфельній основі збільшилась до 8 204 000 000 грн.
- (163) Окрім того, до реєстру можуть включатися кредити, за якими правочини щодо їх

надання укладені після дати укладення договору щодо надання гарантії на портфельній основі. Номінальна відсоткова ставка за кредитом у рамках портфеля кредитів обмежена UIRD (три місяці) плюс 7 відсотків річних.

- (164) Інформація щодо Програми надання державних гарантій на портфельній основі була та буде в подальшому розповсюджуватися усіма доступними способами й усі банки могли та в майбутньому зможуть з нею ознайомитися, крім цього, критерії відбору банків-кредиторів встановлені заздалегідь, чітким та прозорим способом.
- (165) Враховуючи наведене, державна підтримка банків-кредиторів у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.
- (166) *Щодо державної підтримки на рівні кінцевих позичальників-МСП встановлено таке.*
- (167) Відповідно до статті 3 Закону дія Закону не поширюється на підтримку в рамках програми державних гарантій на портфельній основі позичальників, основним видом діяльності яких є сільське господарство, для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Отже, підтримка позичальників, основним видом діяльності яких є сільське господарство, для фінансування купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення, не є державною допомогою відповідно до Закону.
- (168) Постановою № 723 передбачено критерії відбору суб'єктів господарювання, які можуть бути отримувачами повідомленої державної підтримки. Така категорія суб'єктів господарювання, яку становлять позичальники-МСП, отримує кредити від банків-кредиторів, часткове виконання боргових зобов'язань за якими забезпечується державними гарантіями на портфельній основі. Водночас, Надавачем надано до Комітету інформацію та показники, які підтверджують, що позичальниками-МСП на ринковому рівні сплачується плата за кредити, отримані ними в рамках Програми державних гарантій на портфельній основі.
Крім того, банки-кредитори обов'язково отримують від позичальників забезпечення таких кредитів, не зважаючи на часткове забезпечення державною гарантією.
Таким чином, завдяки участі у програмі та отриманні банками-кредиторами державної портфельної гарантії позичальники-МСП можуть отримувати кредити у більших сумах, ніж вони мали б можливість отримати без державної гарантії, однак, сплачують плату за такі кредити на ринковому рівні.
- (169) Таким чином, державна підтримка позичальників-МСП у рамках Програми надання державних гарантій на портфельній основі не створює переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, не спотворює і не загрожує спотворенням економічної конкуренції, отже, не є державною допомогою відповідно до Закону.
- (170) Наведені в цьому рішенні обґрунтування та висновки застосовуються виключно для цілей застосування положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та не охоплюють правовідносини, що регулюються Законом України «Про захист економічної конкуренції».

Враховуючи викладене, керуючись статтею 7 і 12¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статтями 8 і 10 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», пунктами 2 і 4 розділу II та пунктом 14 розділу IV Порядку подання та оформлення повідомлень про нову державну допомогу та про внесення змін до умов чинної державної допомоги, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 04 березня 2016 року № 2-рп, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 04 квітня 2016 року за № 501/28631 (зі змінами), на підставі інформації, наданої Міністерством фінансів України, Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України

ПОСТАНОВИЛА:

Визнати, що державна підтримка, яку надає Міністерство фінансів України на підставі постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14.07.2021 за № 723, в рамках програми надання державних гарантій на портфельній основі на рівні акціонерного товариства «Державний експортно-імпортерний банк України» як Агента, банків-кредиторів, позичальників - суб'єктів господарювання мікропідприємництва, малого та середнього підприємництва **не є державною допомогою** відповідно до Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Відповідно до частини десятої статті 11 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» Антимонопольний комітет України може відкликати прийняте ним рішення, якщо воно прийнято на підставі недостовірної інформації, що призвело до прийняття необґрунтованого рішення, та прийняти нове рішення у порядку, встановленому цією статтею.

Голова Колегії

Ірина КОПАЙГОРА